

КАКО ЈЕ ОТКРИВЕНО ЗЕЛЕНИЧЕ

НИЈЕ ОВО ПОСЛЕДЊА РЕЧ
О ЗЕЛЕНИЧЕТУ НА ОСТРОЗУБУ

Проф. Новица Ранђеловић

До сада су експедиције које су хитале пут Острозуба ишле углавном прашњавим путевима од Предејана до Рупља, а одавде ливадским и шумским стазама до Острозуба и Зеленича. Други могући правац којим су се кретали појединци и екипе је вијугави пут од Власотинца, преко Јастребца, обе Лопушње до Бистрице одакле се лако стизало у Зелениче. Постоји још неколико праваца одакле се може стићи на Острозуб (из Грделице, Црне Траве), али ови правци истраживачи нису користили. Вероватно се ради о непроходним стазама или о заобилазним путевима па су их истраживачи избегавали. Свакако екипе треба да прођу овим путевима, можда ће се открити која нова врста. Истраживачи су запазили да на Острозубу има лепих тресава, са врло интересантном тресавском флором. Ту је откривена *Drosera rotundifolia* - росуља, једна од исектоједних биљака која расте у овим крајевима; пре пар година на једном од врхова северно од Бистрице нашли смо (са В. Стаменковићем) врло интересантну и ретку врсту *Lycopodium calvatatum* - обичну пречицу; такође је на Острозубу нађена ситна пречица - *Hyperzia selago*. Обе ове врсте претстављају бледе остатке некадашњих пречица које су у мезозојку достигале циновске размере. У шумама Острозуба живи ретка папрат *Blechnum spicant* у народу позната као ребрача, јер неколико листова које носе споре подсећају на ребро. Њима друштво на Острозубу чини и *Botrychium multifidum* - расцепкани месечинац који вероватно само овде расте, а које смо нашли недалеко од Зеленича у долини Бистричке реке. Флора маховина и лишјаја на Острозубу није још увек ни начета. У Зеленичи смо срели велики број гљива: јестиве млечнице - *Lactarius piperatus*, отровне мухаре - *Amanita muscaria*, гљиве непријатног мириса *Phallus impudicus*, лигниколне *Fomes fomentarius* и др. Ни бактеријска флора до данашњих дана није проучавана.

Екипа сколога из Грделице, Лесковца и Ниша у посети природном резервату "Качер - Зелениче" (Јуна 1997-е год.)

Најновија Флористичка, Фитогенолошка и биљногеографска Истраживања која су вршена у југоисточној Србији донела су нека нова сазнања о Острозубу као локалитету и зеленичету - *Prunus laurocerasus* као најинтересантнијем ендемореликту овог краја (југоисточне Србије). На основу вишегодишњих флористичких истраживања Грделичке клисуре, долине Лужнице и Власине В. Стаменковић (1983. год.) у свом раду "Флора доњег тока реке Власине и њене притоке Лужнице..." даје врло оригинално решење биогеографског положаја Острозуба и ширег подручја. Он пише да то подручје припада МЕЗИЈСКОЈ ПРОВИНЦИЈИ и то је у ствари источни део западне Мезије тзв. PRAEMOESIAECUM (округ). У оквиру овог округа аутор даје нови подокруг OSTROZUBENSE где спада Острозуб и шире подручје. Ови предели припадају Евросибирско-северноамеричкој регији Холарктиса. За овакав закључак др. Стаменковић је нашао упориште у неколико чињеница: прва од њих је структура и број ендемичних биљака. На овом подручју најбројнији су западно-мезијски ендеми чак 43%, три балканско-апенинска, неколико скардско-пиндских и дацијских. Друга чињеница лежи у појави ендемо-реликтне заједнице *Lauroceraso-Fegetum*, у којој доминирају буква - *Fagus moesiaca* у

спрату дрвећа и ловорвишња - *Prunus laurocerasus* у спрату жбунова.

Треће, овде су забележене и неке ретке биљне врсте које подручју дају изузетан статус; а то су: *Silene lerchenfeldina*, *S. asterias*, *S. rhodopea*, *Onosma visianii* и др.

Екосистеми Острозуба у принципу су познати и на основу хоризонталне и вертикалне зоности може се рећи и приближно одредити њихово простирање. Међу њима најинтересантнији је екосистем са ловор-вишњом. Али, истраженост Острозуба је веома мала. Ботаничари који су ту пролазили ишли су само због ловорвишње. Успут су само завирили у суседне екосистеме који су им се нашли на путу. Због тога је, наше је мишљење, потребно да локалне снаге, еколошка друштва и покрети организују детаљнија истраживања Острозуба. Ту се могу ангажовати локалне снаге кроз покрете Млади истраживачи, Млади љубитељи природе, Млади миколози и Млади сколози. Јер кад млади кроз истраживачки рад сазнају за сва богатства њиховог краја они ће свој крај не само више волети већ ће се о њему и више бринути. А довољна је брига и то што неће реметити природне токове.

(У следећем броју: Ендемичне биљне врсте Грделичке клисуре, Н. Ранђеловић и В. Стаменковић)